

สวัสดิภาพแม่สุกรลูกดกในเขตร้อน : ความท้าทายและการจัดการ Welfare of Prolific Sows in Tropical Climates: Challenges and Management

เผด็จ ธรรมรักษ์^{๑,๒}

^๑ ภาควิชาสัตวแพทยศาสตร์ ประเพณีวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตรและ
สัตวแพทยศาสตร์ สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา, Padet.t@chula.ac.th

^๒ คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๓๙ ถนน อังรีนังต์ แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐

ในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา เนื้อไก่เป็นเนื้อสัตว์ที่คนไทยบริโภคมากที่สุด ส่วนเนื้อสุกรเป็นแหล่งโปรตีน
จากสัตว์ที่สำคัญรองลงมาและมีผู้บริโภคมกกว่าเนื้อโคอย่างชัดเจน แม้ว่าการบริโภคเนื้อสุกรจะผันผวนในบาง
ช่วงเนื่องจากโรคระบาด ราคาสินค้า และภาวะเศรษฐกิจ แต่ความต้องการบริโภคยังคงอยู่ในระดับสูง และเริ่ม
ฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงหลัง

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการดังกล่าว อุตสาหกรรมสุกรจึงพยายามเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
โดยเฉพาะการนำแม่สุกรสมัยใหม่ที่สามารถให้ลูกจำนวนมากต่อครอก ที่เรียกว่า “แม่สุกรลูกดก” มาใช้อย่าง
แพร่หลาย ทั้งในประเทศไทยและประเทศเขตร้อนอื่น ๆ แม่สุกรกลุ่มนี้ช่วยให้ฟาร์มสามารถผลิตลูกสุกรได้
มากขึ้นต่อแม่ต่อปี และเพิ่มผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ (Sanz-Fernández et al., 2024: 626) อย่างไรก็ตาม
การมีลูกจำนวนมากในครอกเดียวกันอาจทำให้ลูกสุกรบางตัวมีน้ำหนักแรกคลอดต่ำหรือเจริญเติบโตไม่เต็มที่
ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ (intrauterine growth restriction; IUGR) (Chaiyapatmaetee et al., 2025: 1) ลูกสุกร
เหล่านี้มักอ่อนแอ แย่งกินน้ำนมเหลืองได้ไม่เพียงพอ เจริญเติบโตช้า และมีโอกาสเสียชีวิตสูงขึ้น
(Chaiyapatmaetee et al., 2025: 4) ดังนั้น การใช้แม่สุกรลูกดกจึงต้องทำควบคู่กับการดูแลสุขภาพและ
สวัสดิภาพของแม่สุกร และต้องจัดการลูกสุกรแรกเกิดอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถเพิ่มผลผลิตอย่างมี
ประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

ในประเทศเขตร้อน ลูกสุกรประมาณร้อยละ ๑๐-๒๐ เสียชีวิตก่อนหย่านม โดยที่อัตราการตาย
แตกต่างกันระหว่างฟาร์ม ตั้งแต่ร้อยละ ๔.๘-๑๙.๒ ครอกที่มีลูกสุกรจำนวนมากมีความเสี่ยงสูงกว่า คือ
ครอกที่มีลูก ๑๓-๑๖ ตัวมีอัตราการตายร้อยละ ๒๐.๘ ขณะที่ครอกที่มีลูก ๑๑-๑๒ ตัวมีอัตราการตายเพียง
ร้อยละ ๑๑.๒ ข้อมูลนี้เน้นย้ำว่า การเลี้ยงแม่สุกรลูกดกในเขตร้อนจำเป็นต้องดูแลแม่สุกรและลูกสุกรอย่าง
เหมาะสม เพื่อช่วยลดการสูญเสียก่อนหย่านม

จากการศึกษาในยุโรปพบว่า แม่สุกรสมัยใหม่สามารถให้ลูกทั้งหมดมากกว่า ๒๒ ตัวต่อครอก และมีลูก
สุกรรอดชีวิตมากกว่า ๒๐ ตัว (Nielsen et al., 2021: 4) ประเทศไทยนำเข้าพันธุ์แม่สุกรจากยุโรปเป็น
ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะจากประเทศเดนมาร์ก การใช้แม่สุกรลูกดกทำให้จำนวนลูกสุกรในประเทศไทยเพิ่มขึ้น
อย่างชัดเจน จากเดิมเฉลี่ย ๑๑.๓ ตัวต่อครอก โดยมีลูกสุกรรอดชีวิต ๑๐.๒ ตัว เพิ่มขึ้นเป็นลูกทั้งหมดเฉลี่ย ๑๗.๒ ตัว
และลูกสุกรรอดชีวิต ๑๕.๑ ตัวต่อครอก อย่างไรก็ตาม จำนวนลูกสุกรอาจแตกต่างกันตามจำนวนครั้งที่

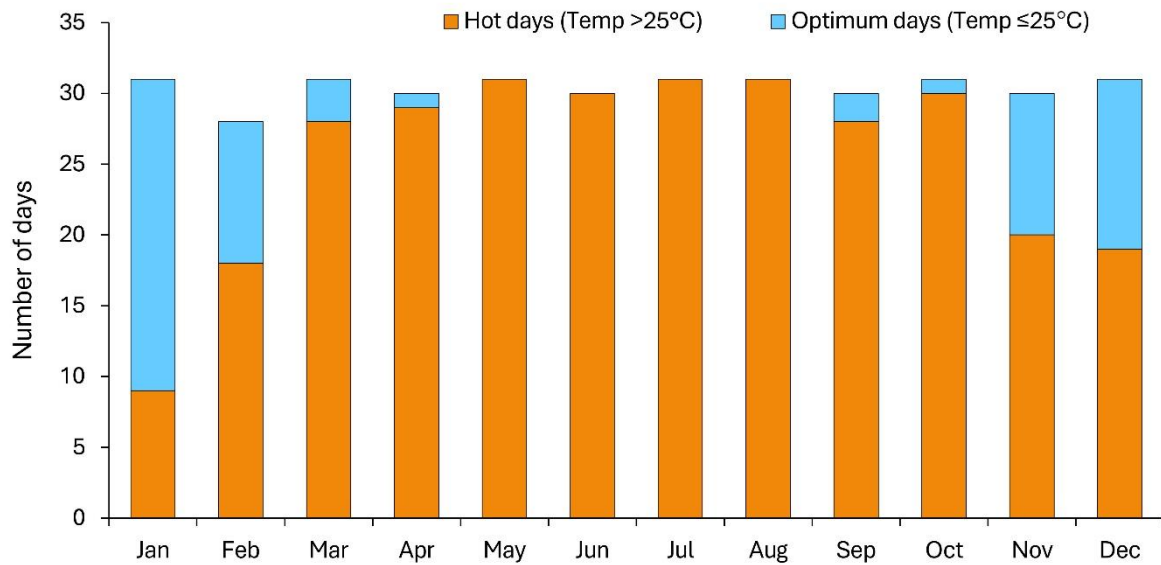
แม่สุกรเคยตกลูก (parity number) โดยอยู่ระหว่าง ๑๕.๕-๑๙.๓ ตัวต่อครอก ในสภาพการเลี้ยงในเขตร้อน (ภาพที่ ๑)

ภาพที่ ๑ แม่สุกรพันธุ์ผสมแลนด์เรซ × ยอร์กเชียร์ในฟาร์มเชิงพาณิชย์ของประเทศไทย ตกลูกประมาณ ๑๙-๒๐ ตัวต่อครอก โดยที่ครอกด้านขวามีขนาดตัวสม่ำเสมอกว่าครอกด้านซ้าย

แม้แม่สุกรลูกดกจะช่วยเพิ่มจำนวนลูกสุกรได้อย่างชัดเจน แต่การเลี้ยงในเขตร้อนยังมีความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอากาศร้อน ซึ่งทำให้แม่สุกรเกิดความเครียดจากความร้อน (ภาพที่ ๒) กินอาหารลดลง มีปัญหาด้านการสืบพันธุ์ และอาจส่งผลให้ลูกสุกรรอดชีวิตน้อยลง (Akkhaphan et al., 2025: 4) นอกจากนี้ ครอกที่มีลูกจำนวนมากต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดระหว่างการตกลูก ช่วงแรกเกิด อีกทั้งด้านโภชนาการของแม่สุกรและลูกสุกร หากโรงเรือน อาหาร และการจัดการไม่เหมาะสม ก็อาจทำให้ลูกสุกรตายก่อนหย่านมเพิ่มขึ้นและส่งผลเสียต่อสวัสดิภาพสัตว์ ดังนั้น การเลี้ยงแม่สุกรลูกดกในเขตร้อนจึงต้องมีระบบจัดการที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มผลผลิตควบคู่กับการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพของแม่สุกรและลูกสุกรอย่างยั่งยืน

ลูกสุกรส่วนใหญ่มักตายในช่วงสัปดาห์แรกหลังจากออกจากท้องแม่ สาเหตุสำคัญคือร่างกายอ่อนแอและการถูกแม่สุกรทับ (Koketsu et al., 2006: 821) การตายส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วง ๗ วันแรก ซึ่งเป็นช่วงที่ลูกสุกรยังปรับตัวได้ไม่ดีและต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด (Koketsu et al., 2006: 824) จำนวนลูกสุกรในแต่ละครอกก็มีผลต่อโอกาสรอดชีวิต หากแม่สุกรต้องเลี้ยงลูกจำนวนมาก ความเสี่ยงที่ลูกสุกรจะตายก่อนหย่านมจะสูงขึ้น ทั้งนี้ครอกที่มีลูก ๑๓-๑๖ ตัว มีอัตราการตายก่อนหย่านมสูงกว่าครอกที่มีลูกน้อยกว่าอย่างชัดเจน ประเด็นนี้จึงควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษในแม่สุกรลูกดก ซึ่งสามารถให้ลูกมีชีวิตเฉลี่ยมากกว่า ๑๕ ตัวต่อครอก ในสภาพการเลี้ยงในเขตร้อน (Adi et al., 2024: 4) นอกจากนี้ อากาศร้อนและความชื้นสูงยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการตายของลูกสุกร โดยเฉพาะลูกของแม่สุกรสาว เมื่ออุณหภูมิและความชื้นในช่วงสัปดาห์แรกสูงขึ้น

ภาพที่ ๒ จำนวนวันอากาศร้อน (มากกว่า ๒๕ องศาเซลเซียส) และวันที่อุณหภูมิเหมาะสม (ไม่เกิน ๒๕ องศาเซลเซียส) ในแต่ละเดือน ตลอดระยะเวลา ๑ ปี ภายในโรงเรือนแม่สุกรเลี้ยงลูกของฟาร์มสุกรเชิงพาณิชย์แห่งหนึ่งในประเทศไทย

การลดอัตราการตายของลูกสุกรแรกเกิดและก่อนหย่านมมีความสำคัญแก่ประสิทธิภาพการผลิตของฟาร์ม สวัสดิภาพสัตว์ และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากช่วยเพิ่มจำนวนลูกสุกรที่รอดชีวิตและหย่านมได้ต่อแม่สุกรแต่ละตัว เพิ่มรายได้ของเกษตรกร ลดต้นทุนและความสูญเสียจากการตายของลูกสุกร ตลอดจนลดการใช้ทรัพยากร เช่น อาหาร น้ำ พลังงาน แรงงาน และพื้นที่เลี้ยง โดยไม่ก่อให้เกิดผลผลิต นอกจากนี้ การลดการตายยังสะท้อนถึงคุณภาพการจัดการ สุขภาพของแม่สุกรและลูกสุกร รวมถึงมาตรฐานด้านสวัสดิภาพสัตว์ของฟาร์ม

แนวทางลดการตายของลูกสุกรควรดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ก่อนคลอดจนถึงระยะเลี้ยงลูก โดยควบคุมอุณหภูมิและการระบายอากาศเพื่อลดความเครียดของแม่สุกรจากความร้อน พร้อมจัดบริเวณกกลูกสุกรให้อบอุ่น แห้ง และปลอดภัย คอกที่ให้แม่สุกรใช้ตกลูกควรออกแบบให้สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกแม่ทับ และเอื้อต่อการเคลื่อนไหวและพฤติกรรมตามธรรมชาติของแม่สุกร รวมทั้งพัฒนาทักษะของผู้เลี้ยงให้สามารถสังเกตและจัดการความผิดปกติได้อย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ความเหมาะสมและความคุ้มค่าของมาตรการแต่ละอย่างขึ้นอยู่กับต้นทุนโรงเรือน ค่าแรง ระบบการผลิต และขนาดคอกของฟาร์มแต่ละแห่ง (Stygar et al., 2022: 1)

ก่อนตกลูก แม่สุกรควรได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอและมีสุขภาพสมบูรณ์ ระหว่างที่แม่สุกรตกลูก ผู้ดูแลควรเฝ้าระวังแม่สุกรกลุ่มเสี่ยงและช่วยเหลือเมื่อจำเป็น โดยหลีกเลี่ยงการล้วงลูกสุกรที่ไม่จำเป็น ผู้ดูแลควรช่วยเหลือลูกสุกรแรกเกิดโดยเปิดทางเดินหายใจ เช็ดตัว ให้ความอบอุ่น และช่วยให้ลูกสุกรได้รับน้ำนมเหลืองโดยเร็ว โดยเฉพาะลูกสุกรน้ำหนักน้อย อ่อนแอ หรือออกจากแม่สุกรเป็นลำดับท้าย

การรอดชีวิตของลูกสุกรขึ้นอยู่กับทั้งปัจจัยด้านแม่สุกร เช่น ความหนาไขมันสันหลัง รูปแบบโรงเรือน และการจัดการฟาร์ม ตลอดจนลักษณะของลูกสุกร ได้แก่ น้ำหนักแรกเกิด ความแข็งแรง และปริมาณน้ำนมเหลืองที่ได้รับ การระบุปัจจัยเสี่ยงต่อการตายในวันแรกและช่วงอายุ ๑-๗ วัน จะช่วยให้ผู้เลี้ยงดูแลลูกสุกร

กลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะลูกสุกรจากครอกขนาดใหญ่ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การบันทึกและวิเคราะห์สาเหตุการตายจะช่วยปรับปรุงการจัดการ ลดความสูญเสีย เพิ่มจำนวนลูกสุกรหย่านม และยกระดับสวัสดิภาพสัตว์อย่างยั่งยืน

บทสรุป

แม่สุกรลูกตกช่วยเพิ่มผลผลิตและรายได้ แต่ครอกขนาดใหญ่และอากาศร้อนขึ้นเพิ่มความเสี่ยงต่อการตกลูกยาก ลูกสุกรอ่อนแอ และการตายก่อนหย่านม เกษตรกรจึงควรจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ดูแลแม่สุกรระหว่างตกลูก ส่งเสริมให้ลูกสุกรได้รับน้ำนมเหลืองและความอบอุ่นอย่างเพียงพอ อีกทั้งบันทึกสาเหตุการตายเพื่อปรับปรุงการจัดการ แนวทางเหล่านี้จะช่วยเพิ่มจำนวนลูกสุกรหย่านม ลดความสูญเสีย และยกระดับสวัสดิภาพสัตว์และความยั่งยืนของฟาร์มสุกรในเขตร้อน

เอกสารอ้างอิง

- Adi, Y. K., Taechamaeteekul, P., Ruampatana, J., Malison, M., Suwimonteerabutr, J., Kirkwood, R. N. & Tummaruk, P. (2024). Influence of prepartum feed levels on colostrum production and farrowing performance in highly prolific sows in a tropical environment. *Animal*, 18(2), 101066.
- Akkhaphan, T., Boonprakob, R., Grahofer, A. & Tummaruk, P. (2025). Seasonal effect on farrowing duration in sows within a temporarily confined farrowing system under tropical climates. *Theriogenology*, 238, 117364.
- Chaiyapatmaetee, T., Saenghinghoy, N., Charuchinda, P., Wichathippayananon, T., Ruampatana, J., Adi, Y. K., Taechamaeteekul, P. & Tummaruk, P. (2025). Intrauterine growth restriction in newborn piglets associated with piglet characteristics, colostrum intake, litter size and parity number in prolific sows. *Theriogenology*, 240, 117416.
- Koketsu, Y., Takenobu, S. & Nakamura, R. (2006). Preweaning mortality risks and recorded causes of death associated with production factors in swine breeding herds in Japan. *Journal of Veterinary Medical Science*, 68(8), 821–826.
- Nielsen, S. E., Feyera, T., Skovmose, S. J. W., Krogh, U., Eskildsen, M. & Theil, P. K. (2021). Intravenous infusion of glucose improved farrowing performance of hyperprolific crossbred sows. *Journal of Animal Science*, 99(3), 1–11.
- Sanz-Fernández, S., Rodríguez-Hernández, P., Díaz-Gaona, C., Tusell, L., Quintanilla, R. & Rodríguez-Estévez, V. (2024). Evolution of sow productivity and evaluation parameters: Spanish farms as a benchmark. *Veterinary Sciences*, 11(12), 626.
- Stygar, A. H., Chantziaras, I., Maes, D., Aarestrup Moustsen, V., De Meyer, D., Quesnel, H., Kyriazakis, I. & Niemi, J. K. (2022). Economic feasibility of interventions targeted at decreasing piglet perinatal and pre-weaning mortality across European countries. *Porcine Health Management*, 8(1), 22.